

Razvoj doživljanja, razumevanja in nadzora čustev

---

dr. Kaja Hacin Beyazoglu

Razvoj doživljanja čustev

- Že dojenčki doživljajo vsa osnovna čustva: veselje, strah, jezo, žalost, gnus in presenečenje.
- Tekom prvega leta se čustva diferencirajo od splošnega distresa k doživljanju različnih čustev različnih intenzivnosti
- V drugem letu se pojavijo kompleksna čustva oz. čustva samozavedanja, npr. ponos, sram, krivda → zavedanje socialnih standardov v svojem okolju
  - Čustva samozavedanja imajo pomembno vlogo v razvoju k dosežku usmerjenega in moralnega vedenja

Razvoj nadzora in razumevanja čustev

- Že dojenčki razvijajo strategije uravnavanja čustev, npr. iščejo oporo, če so utrujeni
- V drugem letu začnejo razvijati nadzor negativnih čustev, vendar je sposobnost zaviranja čustvenega izražanja še razmeroma šibka
- Razvojno občutljivo obdobje za razvoj nadzora čustev → od 1 do 3/4 leta
  - Malčki pogosto omejujejo svoja čustva in jih skušajo nadzorovati
  - V stanju visoke čustvene vzburjenosti npr. začnejo sami sebi glasno govoriti tisto, kar so jim v preteklosti pripovedovali odrasli v distresnih situacijah (npr. mami pride, ne jokati).
- Povezanost s spoznavnim in govornim razvojem → Razvoj sposobnosti predvidevanja dogodkov in govora omogoča malčki nove načine vedenja, s katerim uravnava svoja čustvena stanja (npr. pove, kaj naj zanj storijo, da se bo bolje počutil)
- Povezava razumevanja čustev z razvojem teorije uma

Vloga socialnega okolja

- S pomočjo opazovanja in izkušenj v svojem socialnem okolju se dojenčki/malčki/otroci učijo, kakšni so zaželeni čustveni odzivi
- Učijo se pravil izražanja čustev → kdaj, kje in kako je primerno izražati posamezna čustva
  - Začenja se že v prvih mesecih (npr. odrasli med sporazumevanjem z dojenčkom podkrepljujejo njegove pozitivne čustvene izraze in ignorirajo negativne)
  - V drugem letu starosti učenje poteka že preko besednih navodil pravil
  - Učijo se tudi z neposrednim opazovanjem tega, kako drugi ljudje nadzorujejo svoja čustvena stanja
- Situacije, v katerih odrasli malčke in otroke spodbujajo k pozitivnemu ali negativnim čustvom v odnosu do sebe, se med ljudmi iz različnih kulturnih okoljih razlikujejo
  - Npr. ponos – individualna uspešnost vs. situacije, v katerih malčki upoštevajo potrebe drugih ljudi

Strategije spodbujanja razvoja

- Srečevanje z različnimi situacijami
  - Postopoma se učijo tudi prilagajanja izražanja čustev različnim situacijam (npr. doma drugače kot v vrtcu)
  - Vloga vrstnikov
- Razvijanje lastnih strategij nadzora in izražanja čustev
  - Uravnavanje čustev se pogosto najprej pojavi na medosebni ravni → notranji govor
  - Npr. starši malčku predlagajo, kaj naj stori, da bi obvladal svoje čustveno stanje, nato malček njihovo usmerjanje ponotranji, kar se sprva izraža v obliki njegovega govora samemu sebi, šele kasneje pa se glasni govor spremeni v tihega, notranjega – otrok si tisto, kar je bilo nekoč povedano, le misli

Spodbujanje razvoja razumevanja

čustev

- Vloga odraslih → usmerjanje pozornosti na različna čustva, odzive drugih
- Pogovor, vprašanja
  - Otroci bolje razumejo čustva in pogosteje rabijo besede, povezane s čustvi, če njihovi starši pogosteje poimenujejo čustva in jih pojasnjujejo
  - Zgodnje otroštvo → vzroki in posledice doživljanja posameznih čustev
  - Povezanost med čustvi in vedenjem ljudi; med čustvi in mišljenjem ter spomini ljudi

Vloga interaktivnega skupnega branja

Cilj odraslega med interaktivnim skupnim branjem je, da je otrok čim bolj dejaven. Pri tem oblikuje različne priložnosti, da otrok dejavno sodeluje pri pripovedovanju zgodbe, ga aktivno posluša in spodbuja k pogovoru o prebrani zgodbi.

- Nudi priložnosti za učenje govora v najširšem pomenu
- Simbolni svet, vživljanje v junake, modeli reševanja situacij
- Srečevanje z določenimi tematikami, vsebinami
- Ključna vloga odraslega → **podporni oder**
  - Strategije skupnega branja

